

Marlena Kilian

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

E-MAIL: m.kilian@uksw.edu.pl ORCID: 0000-0002-7285-9784

Katarzyna Sowa

Przedszkole Leśne „Bajkowy Las”

Sprawozdanie z III Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Edukacja Alternatywna. Kultura Ludzi Ziemi*, 23–25 maja 2025, Łubniany k. Opola

W dawnych czasach sztuka nie była odrębną dziedziną życia – była jego nieodłączną częścią (...). Kultura Ludzi Ziemi była jak dzika rzeka – płynęła, zmieniała się, ale zawsze pozostawała połączona z naturą (C.P. Estés, Biegająca z wilkami).

W dniach 23–25 maja 2025 roku w Łubnianach k. Opola odbyła się III Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Edukacja Alternatywna. Kultura Ludzi Ziemi* – wydarzenie w pełni plenerowe, ulokowane w bazie terenowej Fundacji „Bajkowy Las”. Przy Fundacji działa leśne przedszkole w modelu skandynawskim, na ogrodzonym terenie sosnowego zagajnika, gdzie funkcję „budynku” pełni altana, a codzienność toczy się w terenie, w rytmie pór roku. Miejsce nie jest przypadkowe. Już samo przebywanie w wiejskim zaciszu, na granicy z lasami, skłania do myślenia nad „deficytem natury”, na które cierpi coraz więcej dzieci, młodzieży i dorosłych. Dlatego grupa naukowców i edukatorów spotyka się tu już po raz trzeci, aby dzielić się sprawdzonymi praktykami, a także nurtami teoretycznymi przemawiającymi za zmianą dotychczasowego, schematycznego myślenia o edukacji.

Wykłady odbywały się w namiocie rozstawionym na świeżo skoszonej trawie, przy prostej mównicy z surowego drewna, wykonanej spontanicznie przez wykładowców. Obok referatów prowadzono warsztaty terenowe w lesie, nad rzeką i na łąkach – przestrzenie zielone stawały się laboratoriami uczenia ucieleśnionego, w których obserwacja, praca ręki i rytm wspólnego działania

dopełniały dyskurs akademicki. Była to świadoma decyzja organizatorów i współorganizatorów: natura miała stanowić medium poznania, a nie wyłącznie dekorację. Transdyscyplinarność nie była tu hasłem, lecz sposobem pracy – sztuka, kultura i edukacja w naturze wzajemnie się przenikały, podobnie jak języki nauki i rzemiosła. Rytm wspólnego działania wyznaczały warunki terenowe i pogodowe, co sprzyjało spowolnieniu, uważności i relacyjności – temu, co można określić mianem „uziemionej edukacji”.

Program obejmował bloki poświęcone kulturze i sztuce w naturze, terapeutycznym oddziaływaniom praktyk kulturowych, żywej architekturze krajobrazu, edukacji kulturowej, edukacji w naturze oraz perspektywom rozwoju edukacji alternatywnej w Polsce i na świecie. Wiele wystąpień akcentowało wymiar międzypokoleniowy oraz konieczność kształtowania postaw symbiotycznych i umiarkowanych, a więc takich, które ograniczają ekspansję „ja” na rzecz współtworzenia i troski o środowisko życia.

Innowacyjnym elementem programu był „krąg kairotyczny”, pomyślany jako alternatywna forma prowadzenia naukowej narracji. Tradycyjna agenda konferencyjna przewiduje ciąg wystąpień, pod presją czasu, bez wytchnienia dla słuchaczy. Krąg kairotyczny odwraca tę logikę: pozwala mówić wolniej, uważniej, z przyzwoleniem dla niedokończonych zdań i rodzących się dopiero intuicji.

Źródło fotografii: Danuta Dziuba „Na Zielonym” (FB); Michał Paluch „Pedagogika lasu” (FB)

Uczestnicy, siedząc wokół ogniska, najpierw formułowali osobiste odczytania lektury (*Ściana* Marlen Haushofer), następnie osadzali je w siatce pojęć i teorii, by na koniec przejść do pytań otwartych i rozmów w mniejszych kręgach. Ta forma – oszczędna w środkach, oparta na rytmie zrównoważonego

mówienia i słuchania – sprzęgała refleksyjność z obecnością, a teorię z praktyką wspólnego namysłu.

W Łubnianach spotkali się przedstawiciele wielu środowisk: akademicy i praktycy, artyści, pedagodzy i nauczyciele wszystkich etapów kształcenia, edukatorzy przyrody, leśnicy, psychologowie, terapeuci oraz rodzice. Gościem specjalnym był prof. Tadeusz Sławek, literaturoznawca, eseista i tłumacz, ceniony mentor wielu środowisk edukacyjnych, którego wystąpienie osadziło refleksję pedagogiczną w szerokim kontekście humanistycznym.

Skala uczestnictwa i różnorodność środowisk potwierdzają, że edukacja alternatywna jest dziś nurtem dynamicznie rozwijającym się, o solidnym zapleczu teoretycznym i praktycznym: osadzonym w miejscu, otwartym na interdyscyplinarność i zdolnym do metodologicznych innowacji, które przywracają edukacji właściwe proporcje – od wiedzy, przez doświadczenie, po odpowiedzialne współdziałanie.

Konferencję współorganizowali: Fundacja „Bajkowy Las”, Instytut Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Przedszkoli Leśnych, Łubniański Ośrodek Kultury, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach, Polski Instytut Przedszkoli Leśnych. Partnerami wydarzenia byli: Wydział Nauk Pedagogicznych UKSW w Warszawie, Nadleśnictwo Turawa. Patronat objęli: Komitet Nauk Pedagogicznych PAN, Akademickie Zacisze.